

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงการตรวจสอบเอกสารการวิจัยที่ผ่านมาเพื่อนำมาประกอบการศึกษา เรื่องการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก และได้อธิบายถึงแนวคิดและเค้าโครงทางทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การตรวจเอกสาร

ในส่วนของการตรวจเอกสารการวิจัยที่ใช้ประกอบการศึกษานี้สามารถแบ่งเนื้อหาออกได้ เป็น 2 ส่วน ได้แก่การวิเคราะห์การลงทุนทำสวนส้มโอ และการวิเคราะห์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีรายละเอียดของผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

อำนาจ ทองเจริญ (2532) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ของการทำสวนส้มโอในจังหวัด นครปฐม ผลการวิเคราะห์หาระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกทดแทน พบว่าระยะเวลาที่เหมาะสม ในการทำสวนส้มโอ เท่ากับ 18 ปี และผลการวิเคราะห์ทางการเงิน แบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ เกษตรกรไม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อมาลงทุน กับกรณีที่เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินจากแหล่ง สินเชื่อมาลงทุน พบว่าโครงการลงทุนทำสวนส้มโอทั้ง 2 กรณีนั้นมีความเป็นไปได้ในการลงทุนสูง ตามทฤษฎีของผู้ลงทุน และสถาบันการเงิน โดยพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (ณ อัตราคิดลด 12 %) อัตราส่วนรายได้ต่อรายจ่าย และอัตราผลตอบแทนการลงทุน ในกรณีที่ไม่มี การกู้ยืมเงินจาก แหล่งสินเชื่อ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 1,300,814.47 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อรายจ่ายเท่ากับ 1.76 และอัตราผลตอบแทนการลงทุนเท่ากับ 23.81% และในกรณีที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 1,300,814.47 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อรายจ่ายเท่ากับ 1.69 และอัตรา ผลตอบแทนการลงทุนเท่ากับ 24.54% และผลวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการลงทุน พบว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายได้ลดลงถึง 15 % หรือมีการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเพิ่มขึ้น 15% ก็ยัง สามารถยอมรับโครงการลงทุนทำสวนส้มโอนี้

พัชรา โมกขพันธ์ (2543) ได้ทำการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนทำสวนส้มโอ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าผลการวิเคราะห์หาระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกทดแทนพบว่า ระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกส้มโอสวนใหม่แทนส้มโอสวนเก่าคือ 17 ปี เพราะจะทำให้เกษตรกรได้รับมูลค่าปัจจุบันของรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีสูงสุด การวิเคราะห์ทางการเงินได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อ และกรณีที่เกษตรกรไม่มีการกู้ยืมเงินมาลงทุน โดยใช้อัตราคิดลด 12.50 % ต่อปี จากผลการวิเคราะห์ในกรณีที่เกษตรกรไม่มีการกู้ยืมเงินมาลงทุน พบว่ามีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 746,807.55 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 1.16 และอัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR) เท่ากับ 14.8 % ส่วนในกรณีที่เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินมาลงทุน พบว่ามีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 764,809.11 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 1.15 และอัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 14.85 แสดงว่ามีความคุ้มค่าในการลงทุน และผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของการลงทุน พบว่าการลงทุนทำสวนส้มโอมีระดับความเสี่ยงของการลงทุนต่ำ เนื่องจากจากยังมีการลงทุนคุ้มค่าถึงแม้ว่าค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 16 หรือรายได้จากการขายผลผลิตลดลงถึงร้อยละ 14.50

ประสิทธิ์ ศรีสกุล (2546) ได้ทำการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนในการทำสวนส้มโอของเกษตรกรในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์หาระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกทดแทน พบว่าระยะเวลาที่เหมาะสมการทำสวนส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่เท่ากับ 24 ปี ผลการวิเคราะห์ทางการเงินมีความเหมาะสมและคุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 324,502.87 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 1.22 และอัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR) เท่ากับ 11.45 % และผลวิเคราะห์ความอ่อนไหวของการลงทุนปลูกส้มโอ สมมติให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 โดยกำหนดให้รายได้คงที่ รายได้ลดลงร้อยละ 5 โดยกำหนดให้ต้นทุนคงที่ และทั้งต้นทุนเพิ่มขึ้น และรายได้ลดลงร้อยละ 5 พบว่าการลงทุนปลูกส้มโอได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าในการลงทุน ซึ่งแสดงว่าความเสี่ยงในการลงทุนปลูกส้มโออยู่ในเกณฑ์ต่ำ

นิสาร์ณ จันทร์เอียด (2547) ได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินและเศรษฐกิจของการลงทุนทำสวนส้มโอในพื้นที่ที่ผ่านการเลี้ยงกุ้งกุลาดำภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนทำสวนส้มโอ สำหรับแบบจำลองฟาร์มขนาด 5 ไร่ โดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 6.02 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราคิดลดเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักต้นทุนของเงินทุน พบว่าเกณฑ์ในการวิเคราะห์คือ มูลค่า

ปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 4,906,996.30 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 6.25 และอัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 143.46 สำหรับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของโครงการขนาดพื้นที่ 30 ไร่ โดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 6.40 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรระยะยาวขั้นต่ำสุด พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 26,134,344.53 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 6.35 และอัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 28.97 จากตัวชี้วัดแสดงให้เห็นว่า การลงทุนทำสวนส้มโอในพื้นที่ที่ผ่านการเลี้ยงกุ้งกุลาดำมีความเหมาะสม และคุ้มค่าในการลงทุน และผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหว โดยสมมติให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ผลประโยชน์ลดลงร้อยละ 10 ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และผลประโยชน์ลดลงร้อยละ 10 และอัตราคิดลดเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 8 10 และ 12 ผลปรากฏว่าการลงทุนทำสวนส้มโอในพื้นที่ที่ผ่านการเลี้ยงกุ้งกุลาดำยังคงได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุนในทุกกรณี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นนี้ พบในการลงทุนทำสวนส้มโอในแต่ละพื้นที่นั้น ต่างได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุนในทุกกรณี และระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกส้มโอเพื่อทดแทนอยู่ในช่วงระยะเวลา 17-24 ปี ซึ่งใช้เป็นส่วนช่วยสนับสนุนแนวคิด และวิธีการศึกษาในครั้งนี้

อุไรวรรณ เปี่ยมนิเวศน์ (2544) ได้ทำการศึกษากิจการด้านการสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า อำเภอบ้านแพ้วไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม หมู่คณะ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการศึกษาหาความรู้ ดูงาน ผลความคาดหวังและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการจัดการด้านการสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการจัดการได้ระดับหนึ่ง สำหรับการจัดพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีสื่อความหมายประเภท เจ้าหน้าที่นำชม เอกสาร แผ่นพับ พื้นที่ทางการเกษตรที่สามารถเดินชมได้ สถานที่ติดต่อ และมีกิจกรรมการเกษตร ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องน้ำ ห้องสุขา น้ำดื่ม เส้นทางเที่ยวชมที่ปลอดภัยสะดวก และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ซึ่งการจัดการแต่ละประเภทผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวควรดำเนินการให้เหมาะสมกับพื้นที่การเกษตร

นริศรา สธนเสาวภาคย์ (2545) ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นที่ยอมรับของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม ในพื้นที่ท่องเที่ยวคลองคังชันท้าว จังหวัด

กรุงเทพมหานคร ท้องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม และหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการประเมินศักยภาพทั้ง 3 แห่ง พบว่าการท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูงสุด โดยมีคะแนนชี้บ่งศักยภาพ 80.15 คะแนน รองลงมาคือหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง และท่องเที่ยวคลองดิ่งชันท้าวมีคะแนน 76.19 และ 71.53 คะแนน ตามลำดับ และการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการพบว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพาง และท่องเที่ยวเกษตรล่องเรือเลียบคลองมหาสวัสดิ์ มีผลการดำเนินงานคุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่แท้จริงมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ณ จุดคุ้มทุน จากการประเมินในระดับจังหวัดพบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะก่อให้เกิดรายได้นอกภาคเกษตรกรรมในจังหวัดกรุงเทพฯ เท่ากับ 14,468.81 – 15,025.30 บาทต่อครัวเรือนต่อปี จังหวัดนครปฐมเท่ากับ 3,941.11 – 10,640.91 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และจังหวัดสมุทรสงครามเท่ากับ 17,870.84 – 47,655.57 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และก่อให้เกิดรายได้ภาคเกษตรกรรมแก่ภาคกลางเท่ากับ 34,734.76 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

จากการศึกษาผลงานวิจัยข้างต้น พบว่าในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นแหล่งที่มาของรายได้นอกภาคเกษตรกรรม มีผลการดำเนินงานคุ้มค่ากับการลงทุน และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของเกษตรกรจะต้องมีสื่อความหมายประเภท เจ้าหน้าที่นำชม เอกสาร แผ่นพับ รวมทั้งการปรับปรุงพื้นที่ทางการเกษตรให้มีความสะดวกและปลอดภัยต่อการเที่ยวชม ซึ่งได้ช่วยสนับสนุนและเป็นแนวคิดของการศึกษาในครั้งนี้

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547ข) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตรกรรม ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง

แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัย และพัฒนา เทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และความเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

วรรณ วลัยวนิช (2546: 145) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ทางการเกษตร สวนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อชมความงาม การผลิตพืชผลทางการเกษตร ชมวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นหรือชนบท ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งทัศนียภาพอันสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร

องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. จะต้องเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงหรือประสบผลสำเร็จทางด้านใดด้านหนึ่งทางการเกษตร
2. เป็นสถานที่ที่มีความพร้อมที่จะบริการ หรือจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวให้เข้าเยี่ยมชมได้
3. มีวิทยากรหรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ นำชมสถานที่ และบริการด้านความสะดวกปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
4. นักท่องเที่ยวควรจะต้องรู้ถึงข้อควรปฏิบัติ และข้อควรละเว้น และมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมเพื่อให้สถานที่นั้นมีสภาพแวดล้อมที่ดี
5. นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและประสบการณ์ตามที่ตั้งใจ

จากองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อเลือกพื้นที่ในการศึกษา พบว่าสวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) เป็นสถานที่ที่มีลักษณะเด่นในการทำสวนส้มโอแบบผสมผสาน ปลอดภัย และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก 2) ได้มีการจัดเตรียมสถานที่ ปรับปรุง

ตกแต่งภายในสวนส้มโอของเกษตรกรให้มีความสวยงาม สะดวกและปลอดภัยในการเที่ยวชม และ 3) เกษตรกรได้รับการฝึกอบรม มีความรู้ความชำนาญจากประสบการณ์วิชาชีพ สามารถให้คำแนะนำ ให้ความรู้ และนำชมสถานที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ ความสนุกสนานจากกิจกรรมที่ทางกลุ่มได้จัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นสวนส้มโอไอพีเอ็มจึงมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. การทำนา (Rice Cultivation) ได้แก่ การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น
2. การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) ได้แก่ การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิดเช่น กุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่นาตะวัน
3. การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไข่ สวนปาล์มน้ำมัน
4. การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำ ไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพด ไร่พริกไทย เป็นต้น
5. การทำสวนสมุนไพร (Herbs) เป็นการปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย
6. การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) เป็นการเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด เช่น การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ การเลี้ยงหอยนางรม ฟาร์มจระเข้ หรือบางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มกวาง เป็นต้น

7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Festival) เป็นการจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลผลิตทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกซุก เช่น มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลีนจี เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

จากรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนส้มโอไอพีเอ็ม มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบการทำสวนผลไม้ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ในการทำสวนผลไม้แบบผสมผสาน การเลือกชิม และซื้อผลไม้จากสวนของเกษตรกร การขี่จักรยานชมสวน ชมการสาธิตกิจกรรมด้านการเกษตร นอกจากนี้ยังได้รับความสนุกสนานจากกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ชมน้ำตก พายเรือ ล่องแก่ง กางเต็นท์พักแรมและเลือกซื้อของฝาก ของที่ระลึกจากจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เป็นต้น

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชน และต่อสิ่งแวดล้อม ย่อมก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวและความเสื่อมในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงต้องมีแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดการทรัพยากรและกิจกรรมท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

1.1 ปรับแผนนโยบาย แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และวิธีการจัดสรรงบประมาณ โดยสนับสนุนให้ชุมชนมีโอกาสดำเนินการจัดการทรัพยากร

1.2 เตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

1.3 ส่งเสริมให้กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการตลาดและการบริการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

ในการวิเคราะห์ด้านการตลาดต้องใช้การวิเคราะห์ 4 P คือ ตัวสินค้าและบริการ (Product & Service) ราคา (Price) การส่งเสริมการท่องเที่ยว (Promotion) และช่องทางการขาย (Place)

2.1 ตัวสินค้าและบริการ (Product & Service) ควรพิจารณาถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่มีวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

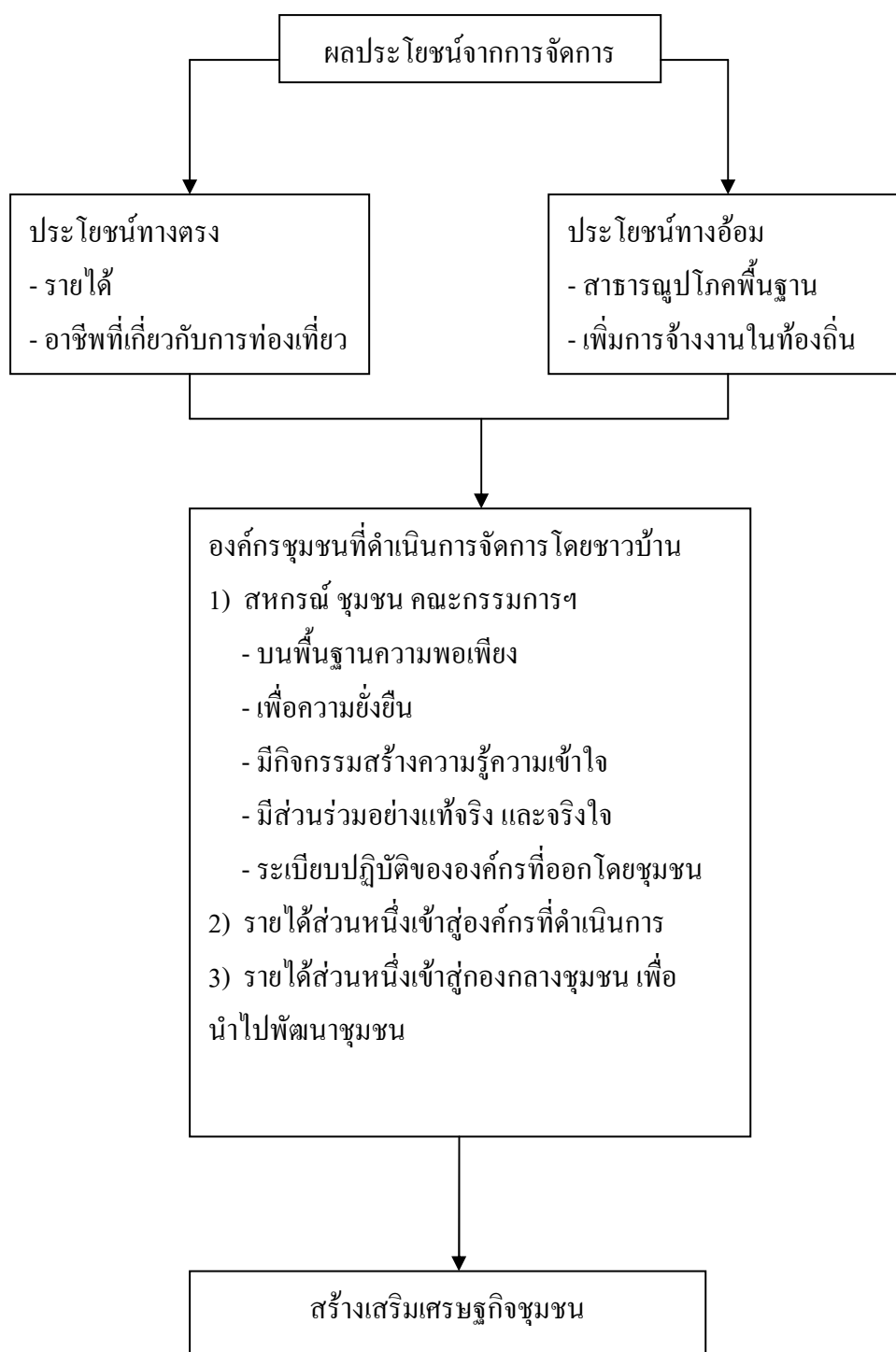
2.2 ราคา (Price) การกำหนดราคาด้านการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม และ ต้องมีการพิจารณาร่วมกันภายในกลุ่มสมาชิก หรือเครือข่าย

2.3 การส่งเสริมการขาย (Promotion) การส่งเสริมการตลาดเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก ซึ่งสามารถทำได้หลากหลายวิธี แต่จะให้ความสำคัญกับความพร้อมของชุมชนว่า ชุมชนพร้อมจะยอมรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปในชุมชนหรือไม่

2.4 สถานที่ (Place) หมายถึงช่องทางการขายสินค้า และการบริการท่องเที่ยวของชุมชน ควรดำเนินการโดยตรง หรือผ่านผู้ประกอบการ โดยมีการตกลงราคาอย่างพอใจทุกฝ่าย

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องเคารพความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการตัดสินใจให้มีการท่องเที่ยวหรือไม่ในชุมชนของตน มีกลไกในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามัคคี และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด และมีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่น

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545)

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่น ผลประโยชน์ที่เกิดจากการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก่อให้เกิดผลประโยชน์ 2 ส่วน คือ 1) ประโยชน์ทางตรงที่เกิดจากการพัฒนาสวนส้มโอไอพีเอ็ม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่ รายได้ที่เกษตรกรได้รับจากนักท่องเที่ยว และเกิดกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องในบริเวณบ้านแก่งสามชั้น และ 2) ประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ การได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค เช่น การมีไฟฟ้า การประปา การปรับปรุงถนน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับประโยชน์ทางตรง เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่กลุ่มบุคคลดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็มที่ได้พัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2) ผู้ประกอบการในท้องถิ่น อาจเป็นรายบุคคลหรือรวมตัวกันจัดตั้งเป็นบริษัทประกอบธุรกิจท่องเที่ยว
- 3) ร้านขายของที่ระลึก ประชาชนในพื้นที่อาจรวบรวมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ทำภายในท้องถิ่นมาจำหน่ายจัดขายในรูปแบบของที่ระลึก หรืออาจหาซื้อมาจากที่อื่นมาวางขายเพื่อผลกำไร
- 4) ร้านขายผลไม้ อาจรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรที่มีในสวนมาร่วมกันจัดจำหน่ายยังบริเวณพื้นที่ส่วนกลาง
- 5) ธุรกิจขายอาหาร ขนาดและประเภทของบริการร้านอาหารขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของนักท่องเที่ยว
- 6) บริการเช่า ได้แก่ ธุรกิจบริการเช่าเรือพาย เรือยาง การเช่าจักรยาน เป็นต้น
- 7) การใช้แรงงานในสถานประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวที่มีการส่งเสริมพัฒนาแล้ว มักมีธุรกิจเกี่ยวเนื่องหลายประเภทเกิดขึ้น ซึ่งสถานประกอบการเหล่านี้จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนหนึ่งเพื่อให้บริการกับผู้มาใช้บริการ แรงงานเหล่านี้ควรเป็นของคนในท้องถิ่น

8) การเป็นผู้นำท่องเที่ยวท้องถิ่น (Local guide) การเป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่นซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ดีกว่าบุคคลอื่น นอกจากรายได้ที่เกิดจากการนำเที่ยวแล้ว ยังทำให้เกิดความรักความหวงแหนในท้องถิ่นของตนเอง

ผลประโยชน์ที่เกิดจากการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีการจัดการที่โปร่งใสในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อให้มีกลไกในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว โดยยึดหลักพื้นฐานบนความพอเพียง นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามัคคีและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด และมีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น

4. แนวทางการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว

4.1 การสร้างเครือข่ายควรเป็นความต้องการจากชุมชน ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชน และการแลกเปลี่ยน ควรทำเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การแลกเปลี่ยนด้านวิชาการ ประสพการณ์ด้านการท่องเที่ยว

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาเรื่องการเรียนรู้ เพื่อสร้างความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

4.3 การให้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานจังหวัดเป็นหน่วยงานที่ต้องประสานงานทุกเรื่องของจังหวัด

การประยุกต์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษา

การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนด จุดแข็ง จุดอ่อน จากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550)

SWOT ย่อมาจากคำว่า Strengths, Weaknesses, Opportunities และ Threats โดย

Strengths (S) คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses (W) คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี

Opportunities (O) คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats (T) คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ และในทางกลับกัน อุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้องค์กรมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1 จึงได้ใช้การวิเคราะห์ SWOT มาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการผลิตในระยะสั้น

1.1 การวิเคราะห์ต้นทุนการวิเคราะห์ต้นทุนและรายได้จะทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในระยะเวลา 1 ปี ของการดำเนินโครงการ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกำไรที่เกษตรกรได้รับ โดยในการวิเคราะห์จะพิจารณาต้นทุนการผลิตทั้งในรูปที่เป็นเงินสด ต้นทุนเงินสด หมายถึง ต้นทุนที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปจริงเป็นเงินสด ส่วนต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด คือต้นทุนการผลิตที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปเป็นเงินสด แต่ประเมินค่าให้กับปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่เป็นของผู้ผลิตเอง โดยต้นทุนการผลิตในทางทฤษฎี ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร (จิรเกียรติ์ อภิภูณโสภาส, 2537)

1) ต้นทุนคงที่ เป็นต้นทุนที่ผู้ผลิตจะต้องเสียในจำนวนที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิตซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ ในช่วงระยะเวลาของการผลิต ได้แก่ เงินงบประมาณโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ค่าก่อสร้างอาคารที่พัก ค่าปรับปรุงพื้นที่และถนน ค่าไม้ประดับตกแต่งสวน ค่าอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ จักรยาน เรือ เป็นต้น

2) ต้นทุนผันแปร เป็นต้นทุนการผลิตที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลผลิตได้ จะมีปริมาณไม่คงที่ เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต ซึ่งค่าใช้จ่ายผันแปรนี้จะเปลี่ยนไปตามปริมาณการผลิต ถ้าไม่ทำการผลิตจะไม่เสียต้นทุนส่วนนี้ ได้แก่ ค่าฝึกอบรม ค่าจ้างแรงงาน ค่าดำเนินการประชาสัมพันธ์ ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว

สามารถแสดงความสัมพันธ์ของต้นทุนในการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนี้

$$C = C_1 + C_2$$

กำหนดให้ C = ต้นทุนทั้งหมดจากการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

C_1 = ต้นทุนคงที่จากการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

C_2 = ต้นทุนผันแปรจากการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.2 การวิเคราะห์ผลตอบแทน

ผลตอบแทนจากการผลิต หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่เกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็มได้รับจากการขายส้มโอ และผลผลิตอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลตอบแทนจากการขายส้มโอและผลผลิตอื่น ๆ หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการขายส้มโอ และผลผลิตอื่น ๆ รวมทั้งการขายกิ่งพันธุ์ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมสวนของเกษตรกร

2) ผลตอบแทนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง รายได้ที่เกิดจากกิจกรรมนอกการเกษตร ในการศึกษารุ่นนี้ หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการขายผลผลิตทางการเกษตรบริการต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น รายได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รายได้จากการขายอาหาร และน้ำดื่ม รายได้จากการขายสินค้าพื้นเมือง รายได้จากค่าเช่าจักรยาน ค่าเช่าเรือ ค่าเช่าบ้านพัก และการสนับสนุนงบประมาณของหน่วยงานต่างๆ จากภาครัฐบาล เป็นต้น

สามารถแสดงความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ในการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนี้

$$B = B_1 + B_2$$

กำหนดให้ B = ผลตอบแทนรวมจากการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

B_1 = ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการขายผลผลิตให้นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

B_2 = ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการผลิตในระยะยาว

การวิเคราะห์การเงิน (Financial analysis) คือ ขบวนการที่ถูกนำมาใช้ในการกำหนด หรือวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ของโครงการลงทุนโครงการหนึ่ง ซึ่งลักษณะโครงการลงทุนที่จะทำการวิเคราะห์ในที่นี้ จะเป็นโครงการลงทุนที่เกี่ยวกับการเกษตร หรือการทำฟาร์มใดฟาร์มหนึ่ง (Single farm) ซึ่งในการลงทุนนี้จะเกี่ยวข้องกับการใช้ปัจจัยในช่วงเวลาที่ติดต่อกันนานหลายปี (Over a short period) เพื่อมุ่งหวังว่าจะก่อให้เกิดกระแสรายได้หรือผลประโยชน์ (a flow of benefits) ต่อเนื่องกันในอนาคต ดังนั้นโครงการลงทุนลักษณะนี้จึงเป็นการลงทุนในระยะยาวเพราะจะมีค่าใช้จ่ายและรายได้เกิดขึ้นต่อเนื่องกันเป็นเวลานานหลายปี และโครงการลงทุนนี้จะต้องมีกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของโครงการที่แน่นอน กล่าวคือจะต้องเป็นโครงการที่สามารถกำหนดอายุ (Project life) ได้แน่นอน ดังนั้นการวิเคราะห์การเงินของโครงการลงทุนนี้มุ่งหวังที่จะวัดผลกำไรที่เกิดจากการลงทุนของผู้ลงทุนเป็นหลัก (สมศักดิ์เพียบพร้อม, 2537)

การวิเคราะห์โครงการทางการเงินเป็นกระบวนการวิเคราะห์ผลประโยชน์ และค่าใช้จ่ายในรูปแบบตัวเงินของโครงการ เพื่อประเมินศักยภาพของโครงการว่าสามารถทำกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของโครงการได้หรือไม่ โดยผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายของโครงการจะจัดทำในรูปของกระแสเงินสด ซึ่งกระแสผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายนี้จะถูกประเมินค่าด้วยราคาลด (หุทัย มินะพันธ์, 2544)

ดังนั้นผู้ลงทุนจะต้องการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนก่อน เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า เมื่อลงทุนไปแล้วจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนหรือได้รับผลกำไรจาก

การลงทุนนั้น โดยการใช้การวิเคราะห์ทางการเงิน (Financial analysis) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจต่อการลงทุน

เกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการลงทุนแบบปรับค่าเวลา

เนื่องจากโครงการส่วนมากมีอายุโครงการมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ประกอบกับผลประโยชน์สุทธิของแต่ละโครงการแตกต่างกันแต่ละปี หรือกรณีบางโครงการอาจมีผลประโยชน์สุทธิสูง-ต่ำสลับกันในแต่ละปี มูลค่าของเงินมีความแตกต่างกันแต่ละปี เป็นการยากต่อนักลงทุนที่จะตัดสินใจเลือกว่าโครงการใดเหมาะสมแก่การลงทุน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับค่าของเวลา สำหรับรายการค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ทุกรายการของโครงการให้มาอยู่บนฐานเวลาเดียวกันเสียก่อนในเบื้องต้น (หุทธิย มินะพันธ์, 2544)

การปรับค่าของเวลาเป็นกระบวนการซึ่งมูลค่าที่คิดเป็นเงินของต้นทุน ผลประโยชน์ และผลประโยชน์สุทธิของโครงการที่เกิดขึ้นในระยะเวลาต่าง ๆ กันในอนาคตถูกปรับให้มาอยู่ในเวลาปัจจุบันหรือในเวลาที่เป็นศูนย์ มูลค่าของเงินที่เกิดขึ้นในอนาคตที่ถูกปรับมาเป็นเวลาปัจจุบันนั้นเราเรียกว่า มูลค่าปัจจุบัน (Present value: PV) กระบวนการปรับค่าของเวลาดังกล่าวจะกระทำโดยการหักลดมูลค่าของเงินที่เกิดขึ้นในอนาคตด้วยอัตราส่วนลด (Discount rate) เกณฑ์การตัดสินใจเพื่อพิจารณาว่าการลงทุนทำส่วนสัมโมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีดังต่อไปนี้

1. มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์สุทธิ (Net Present Value: NPV) หมายถึงผลรวมของผลประโยชน์สุทธิซึ่งได้มีการปรับค่าของเวลาแล้ว

$$\text{สูตรการคำนวณ} \quad NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

กำหนดให้ $NPV =$ มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์สุทธิจากการพัฒนาสวนสัมโมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- B_t = ผลตอบแทนรวมจากการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปีที่ t
 C_t = ต้นทุนรวมของการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปีที่ t
 r = อัตราคิดลดร้อยละ 7.50
 t = ระยะเวลาที่ t (1, 2, ..., 5)
 n = อายุของการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (5 ปี)

หลักการตัดสินใจ (decision rule) ต่อการทำสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีความเหมาะสมทางการเงินหรือไม่จะดูที่ค่า NPV คือ NPV มีค่ามากกว่าศูนย์ หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่าการลงทุนนั้นมีความเหมาะสมที่จะลงทุนได้ กล่าวคือมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมมากกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม

2. อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย (Benefit Cost Ratio: BCR หรือ B/C) การที่โครงการหนึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเหมาะสมแก่การลงทุนนั้น มูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้คิดลดแล้ว ควรจะมากกว่ามูลค่าของค่าใช้จ่ายที่ได้คิดลดแล้วเช่นกัน

$$\text{สูตรการคำนวณ} \quad B/C = \frac{\sum_{t=1}^n B_t (1+r)^{-1}}{\sum_{t=1}^n C_t (1+r)^{-1}}$$

กำหนดให้ B/C = อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่ายจากการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- B_t = ผลตอบแทนรวมจากการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปีที่ t
 C_t = ต้นทุนรวมของการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปีที่ t
 r = อัตราคิดลดร้อยละ 7.50
 t = ระยะเวลาที่ t (1, 2, ..., 5)
 n = อายุของการพัฒนาสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (5 ปี)

หลักการตัดสินใจว่าการลงทุนทำสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีความเหมาะสมทางการเงินหรือไม่ จะดูที่ค่า B/C คือค่า B/C มีค่าเท่ากับ 1 หรือมากกว่า 1 แสดงว่าการลงทุนนั้นมีความเหมาะสมที่จะลงทุนได้ กล่าวคือมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมมีค่าเท่ากับหรือมากกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม

3. อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุน (Internal Rate of Return: IRR) จากเกณฑ์ NPV บอกได้ว่าโครงการจะสามารถทำกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของโครงการได้หรือไม่ ถ้าได้จะได้มากน้อยเพียงใด โดยเรากำหนดอัตราส่วนลด (r) ลงไปในสูตร NPV แต่ NPV ไม่สามารถบอกได้ว่าโครงการที่กำลังพิจารณาจะคืนทุนในอัตราเท่าใด เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ลงทุนโดยทั่วไปจึงนิยมใช้เกณฑ์อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR)

$$\text{สูตรการคำนวณ} \quad \sum_{t=1}^n \frac{(B_t - C_t)}{(1+r)^t} = 0$$

กำหนดให้

B_t = ผลตอบแทนรวมจากการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปีที่ t

C_t = ต้นทุนรวมของการพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปีที่ t

r = ค่า IRR ที่ทำให้ NPV เท่ากับ 0 หรือ ค่า B/C เท่ากับ 1

t = ระยะเวลาที่ t (1, 2, ..., 5 ปี)

n = อายุของการพัฒนาสวนส้มโอ (5 ปี)

การพิจารณาตัดสินใจว่าการทำสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีความเหมาะสมทางการเงินหรือไม่ จะดูที่ค่า IRR มีค่าสูง และต้องมีค่าสูงกว่าอัตราคิดลดที่ใช้ในการศึกษาที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 7.50 จึงจะถือว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุนทำสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การเปรียบเทียบ “มี” และ “ไม่มี” โครงการ

การเปรียบเทียบสถานการณ์ที่มีและไม่มีโครงการ (the with case and the without case) เป็นที่มาของวิธีพื้นฐานของการวัดผลประโยชน์เพิ่มพูน (incremental benefits) จากการลงทุนโครงการ วิธีนี้จะไม่เหมือนกันกับการเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อนและหลังโครงการ (“before” and “after” the project) ทั้งนี้ เนื่องจากกรณีก่อนและภายหลังโครงการไม่ได้นำเอาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับปัจจัยการผลิตและผลผลิตในกรณีไม่มีโครงการเข้ามาเกี่ยวข้อง อันเป็นสาเหตุของความคลาดเคลื่อนในการวัดผลประโยชน์สุทธิจากการลงทุนโครงการ (ชูชีพ พิพัฒนศิริ, 2544)

อายุโครงการ

การพิจารณาเลือกอายุโครงการเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะยิ่งอายุโครงการยิ่งนานจะมีผลให้มูลค่าของเงินในอนาคตถูกทอนค่าลงมากขึ้น โครงการหนึ่ง ๆ เราสามารถพิจารณาอายุของโครงการได้จากอายุทางเศรษฐกิจของอุปกรณ์เครื่องจักร (10-15 ปี) ยานพาหนะ (4-5 ปี) ตัวอาคาร-โรงงาน (30-40 ปี) ซึ่งในทางปฏิบัติเรากำหนดอายุของโครงการเท่ากับอายุการใช้งานทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์ประเภททุน หรือสินทรัพย์ถาวรใดมีอายุมากกว่าอายุของโครงการก็ให้ดีเป็นมูลค่าซาก (Salvage Value)

ในการศึกษาครั้งนี้จะกำหนดอายุโครงการการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ให้มีอายุโครงการเท่ากับ 5 ปี โดยกำหนดจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก (พัฒนา ราชวงศ์, 2544)

อัตราคิดลดที่ใช้ในการวิเคราะห์

อัตราคิดลด (Discount rate) ที่ใช้ในการหาค่าปัจจุบันเป็นค่าเสียโอกาสของทุน ซึ่งควรจะเป็นอัตรามาตรฐานที่ใช้ได้กับทุนทุกชนิดในระบบเศรษฐกิจเดียวกัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในการศึกษาจะใช้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ทำการกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร โดยมีอัตราดอกเบี้ย เท่ากับร้อยละ 7.50 ต่อปี

การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน

ค่าความแปรเปลี่ยนของการลงทุน หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ (percentage change) ของปัจจัยที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของโครงการ ซึ่งทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์ โดยจะทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน เนื่องจากภายใต้ข้อสมมติที่เป็นไปได้มากที่สุด NPV มีค่าเป็นบวก ณ ระดับหนึ่ง ถ้าหากปัจจัยที่มีอิทธิพล (influential factors) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น หรือลดลงร้อยละเท่าไร แล้วทำให้ค่า NPV ของการลงทุนเท่ากับศูนย์ ดังนั้นระดับความเสี่ยงในการลงทุนจึงถูกกำหนดได้โดยขนาดของค่าความแปรเปลี่ยน (ซูชีพ พิพัฒน์ศิริ, 2544)

ในกรณีนี้จะพิจารณาในภาพรวมของผลประโยชน์และต้นทุน แยกได้เป็น 2 กรณี

1. การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุน (SVT_C) หมายความว่าต้นทุนจากการทำสวนส้มโอเพิ่มได้ร้อยละเท่าไรจึงจะทำให้ NPV เท่ากับศูนย์ และ/หรือ B/C เท่ากับ 1

$$SVT_C = \frac{NPV}{PVC} \times 100$$

กำหนดให้ SVT_C = ค่าความแปรเปลี่ยนทางด้านต้นทุนการทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

NPV = มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

PVC = มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนการทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านผลประโยชน์ (SVT_B) หมายความว่าผลประโยชน์จากการทำสวนส้มโอลดลงได้ร้อยละเท่าไร จึงจะทำให้ NPV เท่ากับศูนย์ และ/หรือ B/C เท่ากับ 1

$$SVT_B = \frac{NPV}{PVB} \times 100$$

กำหนดให้ SVT_B = ค่าความแปรเปลี่ยนทางด้านผลตอบแทนการทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

NPV = มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

PVB = มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์การทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร